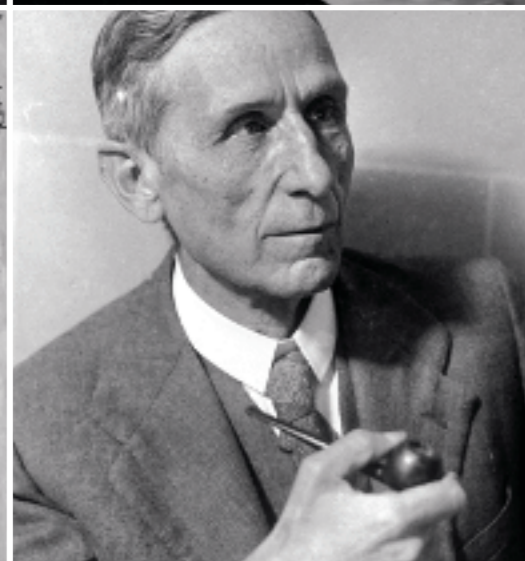

L'inici del demà Mancomunitat de Catalunya 100 anys

Barcelona. Girona. Lleida. Tarragona

El 6 d'abril de 1914 es constituïa la Mancomunitat de Catalunya, un projecte polític que consistia a mancomunar les quatre diputacions catalanes. La presidència va ser ocupada pel president de la Diputació de Barcelona, Enric Prat de la Riba. La Mancomunitat va desenvolupar la seva tasca política, social i cultural fins al cop d'estat del general Primo de Rivera, al setembre de 1923. Primer va ser intervinguda i posteriorment, el 1925, va ser dissolta.

Malgrat no disposar de recursos propis, perquè es partia dels pressupostos de les diputacions provincials, la Mancomunitat va dur a terme una gran tasca i va ser capaç de crear i de transformar el país amb determinació, agilitat i rapidesa. Va actuar durant una dècada amb una energia inusitada per crear sòlides eines de connectivitat i creixement a Catalunya.

La Mancomunitat es proposava estructurar Catalunya globalment i, per tant, va centrar els seus esforços en la creació d'infraestructures de país. La voluntat constructiva i de projecció cap al futur es fa palesa durant tota la seva trajectòria. L'equip humà que va pilotar aquesta institució tenia una visió estratègica, a llarg termini, però també orientada a l'execució de projectes concrets. S'intervingué amb eficàcia, rigor i operativitat en tots els sectors fonamentals: l'educació, la sanitat, la llengua, la cultura, la ciència, la indústria i les infraestructures de comunicació.

Va ser capaç de potenciar i desplegar infraestructures, com la xarxa de telefonia –la primera central automàtica de telèfons de tot l'Estat va ser a Balaguer– i la de camins, va impulsar l'Institut d'Estudis Catalans amb l'objectiu de convertir-lo en el primer centre públic de recerca, va transformar l'antic sistema assistencial de caritat en un modern servei públic de salut, va dur a terme la normativització de la llengua, va crear noves estructures per a l'ensenyament tècnic i professional, va incorporar innovadors mètodes pedagògics (el 1916, Maria Montessori imparteix a Catalunya els primers cursos formatius fora d'Itàlia), va crear la xarxa de biblioteques populars, va convidar Einstein a Barcelona, es va plantejar fins i tot problemes de sostenibilitat ambiental i, per sobre de tot, va ser capaç de crear una visió de futur comunitària.

Destacar les iniciatives que va emprendre la Mancomunitat i que van transformar *de facto* el territori ens sembla la millor manera de transmetre l'essència d'aquesta institució: quina és «l'obra realitzada»? quins projectes es van impulsar o materialitzar?

Les seves capacitats de creació i de transformació –des de la base–, la construcció d'estructures i la sistematització de coneixements van posar les llavors no tan sols del nostre present, sinó del nostre futur. És a partir d'aquest concepte que s'ha desenvolupat l'exposició que recull les paraules de Prat de la Riba: «Mancomunitat de Catalunya. L'inici del demà».

«Som en una girada fonamental, decisiva, de la vida catalana: la Mancomunitat clou un període i n'obre un altre. Cloem el període que comença amb la caiguda de Barcelona, amb el decret de Nova Planta, amb la supressió del Consell de Cent i de la Generalitat; i n'iniciem un altre, que és el demà...»

Enric Prat de la Riba
President de la Mancomunitat de Catalunya (1914 - 1917)

Aquesta mostra és un projecte expositiu en xarxa com a representació d'una de les prioritats de la Mancomunitat: la connexió del territori. Accions i camps d'actuació concrets estructurats en sis instal·lacions o nodes temàtics, que sovint s'articulen en correspondència amb equipaments creats o impulsats per la Mancomunitat.

De la beneficència al servei públic de sanitat
Impuls al coneixement científic
Noves estructures per a l'educació
Normativització de la llengua
Comunicar el territori: telefonia i obres públiques
Xarxa de biblioteques populars

«Ha d'acabar aquesta semianarquia de la llengua catalana, en què cada escriptor té una llengua, una gramàtica, una ortografia pròpies.»

«Els pobles donen mesura de la seva fermesa nacional i del seu estat de civilització amb la cura amb què assisteixen els seus malalts.»

Salvador Vives i Casajuana
Director dels hospitals psiquiàtics de Sant Boi de Llobregat i de Salt, 1914

«Mil vegades s'ha dit en mil tons distints: sense ciència original, en un país, no hi ha indústria original; sense indústria original no hi ha vida econòmica independent. Qualsevol temptativa que es faci per redimir-nos de l'esclavitud en aquest punt ha d'ésser estèril, si no combatem el mal per l'arrel. La ciència avui representa, per a nosaltres, la riquesa pública de demà.»

«Anys a venir les biblioteques ja no seran un privilegi afortunat que algunes poblacions ostenten en el mapa cultural de Catalunya, sinó que una xarxa espessa en multiplicarà l'eficiència. La seva vitalitat serà encomanadissa; cada una assolirà una caracterització pròpia i original, tots els estaments de les poblacions sabran servir-se'n, i allò que de bon principi pogué semblar un luxe propi d'un estat de cultura hipotètica, serà tingut com una necessitat normal.»

Jordi Rubió i Balaguer
Director de la Biblioteca de Catalunya, 1914

«L'art, la ciència, els coneixements útils i profitosos, els trobem dipositats en una escassa minoria; doncs bé, apoderem-nos primer d'aquesta minoria; prenguem el millor metge, el millor mestre d'escola, el millor enginyer i fem-los mestres d'altres, els que no saben.»

«Acabar les carreteres de tot Catalunya, fent que el carro arribi a tots els municipis catalans. Acabar els telèfons. Fer la xarxa de ferrocarrils secundaris. Fer els camps i els ports d'atterratge per a l'aviació civil. Hem de sanejar les grans extensions fangoses dels nostres rius, de l'Ebre al desguàs del Fluvià sobre d'Empúries. Hem de repoblar els erms de les nostres muntanyes.»

Enric Prat de la Riba
President de la Mancomunitat de Catalunya (1914 - 1917)

Josep Puig i Cadafalch
Missatge en prendre possessió de la presidència de la Mancomunitat de Catalunya el dia 12 de setembre de 1919

L'inici del demà Mancomunitat de Catalunya 100 anys

L'inici del demà. Mancomunitat de Catalunya: 100 anys
De la beneficència al servei públic de sanitat
Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, del 8 d'abril al 20 de juliol
Carrer Montalegre 5, Barcelona

Impuls al coneixement científic
Institut d'Estudis Catalans, del 11 d'abril al 4 de juny
Carrer del Carme 47, Barcelona

Noves estructures per a l'educació
Recinte de l'Escola Industrial, del 9 d'abril al 20 de juliol
Carrer Comte d'Urgell 187, Barcelona

Normativització de la llengua
Casa de Cultura, Girona, del 17 de juny al 27 de juliol
Plaça de l'Hospital 6, Girona

Comunicar el territori: telefonia i obres públiques
Institut d'Estudis Ilerdencs, del 10 d'abril al 11 de juny
Plaça de la Catedral s/n, Lleida

Xarxa de biblioteques populars
Palau de la Diputació, Tarragona, de mitjan juny a finals de juliol
Passeig de Sant Antoni 100, Tarragona

«L'inici del demà. Mancomunitat de Catalunya: 100 anys» és una producció de la Diputació de Barcelona, la Diputació de Girona, la Diputació de Lleida i la Diputació de Tarragona

Comissariat general
Victor Batalló

Comissariat executiu, desenvolupament de continguts, disseny de l'exposició i audiovisuals
ExitDesign

Comitè assessor
Albert Balcells, Jaume Barrull Pelegrí, Pere Izquierdo i Tugas, Teresa Mañà Terré, Teresa Navas, Ferran Sabaté i Casellas, Milla Segarra, Rosa Serra i Rotés, Imma Tubella

Direcció del projecte, coordinació i producció executiva
Centre de Cultura Contemporània de Barcelona - CCCB

Seus col·laboradors
Escola Industrial, Barcelona
Institut d'Estudis Catalans, Barcelona
Casa de Cultura, Girona
Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida
Palau de la Diputació, Tarragona

Crèdits fotogràfics
Coberta: ANC / Fons Brangullí (Fotògraf), Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona, Arxiu Fotogràfic de Barcelona, Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona, ANC / Fons Gabriel Casas i Gallobardes. P. 1: ANC / Fons Eugeni d'Ors (autor desconegut), Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona, Gerència de Serveis de Biblioteques de la Diputació de Barcelona, Gerència de Serveis de Biblioteques de la Diputació de Barcelona, ANC / Fons Josep Maria Sagarra i Plana. P. 2: Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona. P. 3: ANC / Fons Gabriel Casas i Gallobardes. P. 4: Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona, ANC / Fons Brangullí (Fotògraf), Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona, Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona / Alejandro Antonietti. P. 5: Institut Escola del Treball de Barcelona. P. 6: ANC / Fons Brangullí (Fotògraf), Fons Arxiu Fotogràfic Mas - Institut Amatller d'Art Hispànic, ANC / Fons Brangullí (Fotògraf), ANC / Fons Josep Maria Sagarra i Plana.

DL B 8832/2014

De la beneficència al servei públic de sanitat

Centre de Cultura Contemporània de Barcelona
del 8 d'abril al 20 de juliol

L'obra sanitària de la Mancomunitat marcà el trànsit de l'època moderna a la contemporània, amb un canvi en la mentalitat i la manera d'actuar de l'administració pública. La beneficència tradicional es transformà en assistència social, i l'atenció envers la malaltia, en higiene pública. Una de les primeres preocupacions de Prat de la Riba i la seva junta de govern fou la reorganització i reforma del Servei de dements de Catalunya. La Mancomunitat va promoure el Servei de sanitat i va emprendre una decidida lluita contra el paludisme, la tuberculosi i la febre tifoide.

Impuls al coneixement científic

Institut d'Estudis Catalans, Barcelona
de l'11 d'abril al 4 de juny

La creació de l'Institut d'Estudis Catalans, impulsada per Prat de la Riba des de la Diputació de Barcelona, l'any 1907, es podria considerar la primera pedra de la Mancomunitat mateixa. Amb l'objectiu d'esdevenir un centre públic de recerca, s'enfrontà a la fixació d'un estàndard lingüístic, la protecció del patrimoni cultural i el desenvolupament de la recerca científica. L'experiència acumulada en els seus primers set anys de vida donà fruit amb la constitució de la Mancomunitat, que en poc temps va poder posar en marxa el Mapa Geogràfic i Geològic, el Servei d'Excavacions, Catalogació i Conservació de Monuments, el Servei de Catalogació i Foment dels Museus Locals i, entre altres organismes més, el Servei Meteorològic.

Noves estructures per a l'educació

Recinte de l'Escola Industrial, Barcelona
del 9 d'abril al 20 de juliol

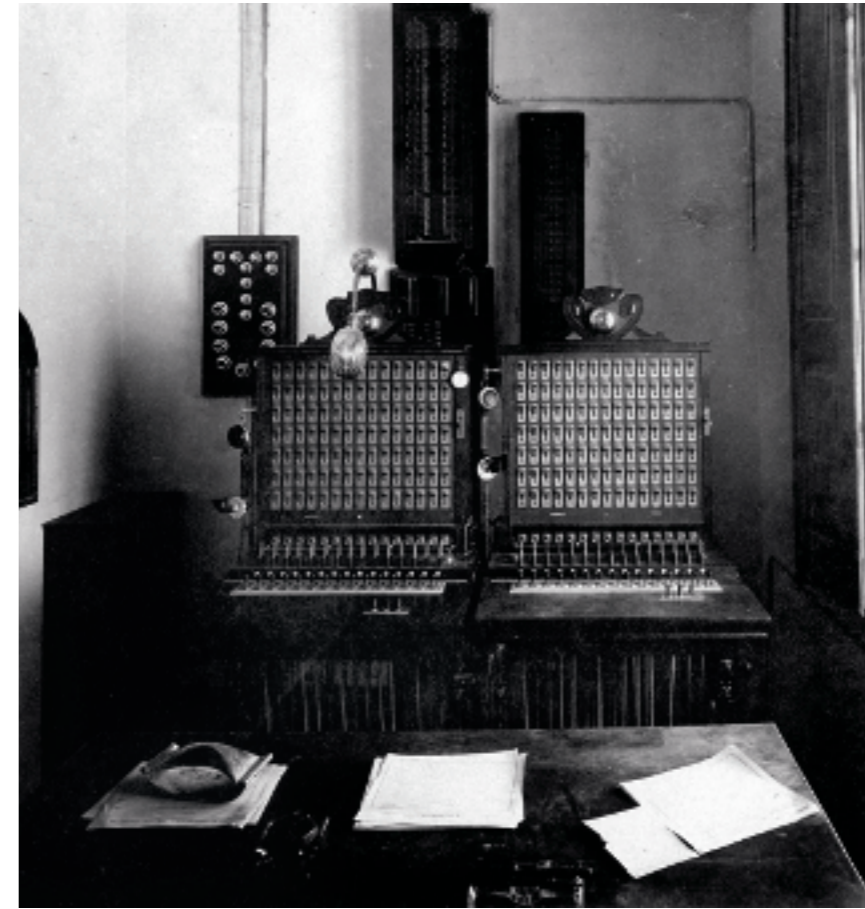
Convençuda que l'educació podia canviar el present i el futur de la societat, la Mancomunitat va actuar sobre tot el cicle educatiu, a tot el territori i més enllà, en crear un servei d'educació a distància pioner. No es va tenir cap por d'entrar en els continguts i en la política educativa per adaptar la formació a les necessitats i les característiques de la societat catalana. Van néixer així l'ensenyament tècnic, l'Escola Industrial, la formació de la dona, l'Escola del Treball i l'Escola de Mestres –considerats una força renovadora en procés de formació permanent. Els punts de referència, Ovide Decroly i Maria Montessori, ambdós innovadors radicals, fonamentaven el seu mètode a preparar els infants per a la vida.

Normativització de la llengua

Casa de Cultura, Girona
del 17 de juny al 27 de juliol

La resolució de la normativització lingüística del català va ser una de les principals realitzacions de la Mancomunitat. Els intents de fixar una normativa ortogràfica havien estat nombrosos i van contribuir a la creació d'una consciència sobre la problemàtica situació lingüística que es vivia. No es va trobar la solució fins que no va ser possible l'acció combinada d'una obra de govern amb la proposta reformadora de Pompeu Fabra. El pas fonamental de la normativització va ser la publicació, el 1913, de les *Normes Ortogràfiques*, signades per la totalitat dels membres de l'Institut d'Estudis Catalans i ràpidament acceptades per un gran nombre d'escriptors, publicacions i entitats. El *Diccionari ortogràfic* (1917) i la *Gramàtica Catalana* (1918) van ser també publicacions fonamentals.

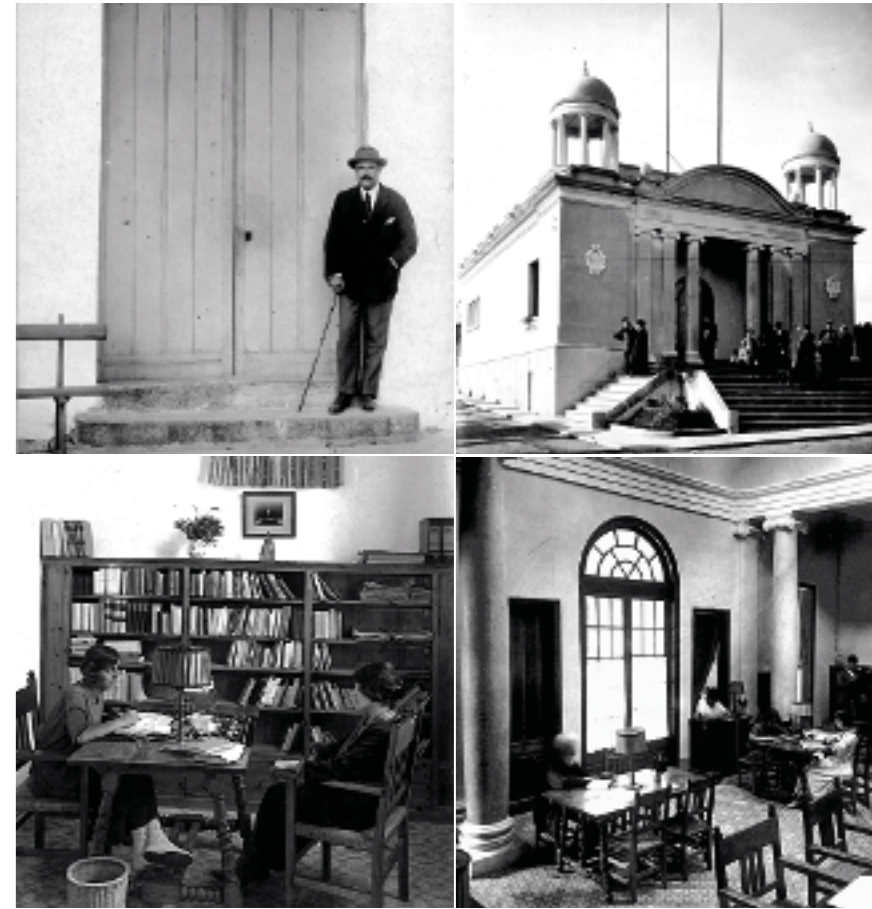

Comunicar el territori: telefonia i obres públiques

Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida
del 10 d'abril a l'1 de juny

En temps de la Mancomunitat de Catalunya un programa de govern de país havia de tenir una acció decidida en obres públiques. Les claus d'aquesta política es basaven en la millora de les infraestructures de comunicació i també en una gestió hidràulica més eficient. La planificació extensiva de la xarxa de comunicacions secundàries es va basar, d'una banda, en la consideració dels ferrocarrils regionals com a iniciativa de l'esfera pública i, d'una altra, en la necessitat de recollir en un sol pla viari les demandes en matèria de carreteres locals.

Una de les grans realitzacions va ser l'extensió efectiva de la xarxa telefònica a tot el territori. En el seu propòsit general de vertebrar el país, la Mancomunitat va portar a terme la construcció d'una xarxa de línies telefòniques que arribava a totes les poblacions.

Xarxa de biblioteques populars

Palau de la Diputació, Tarragona
de mitjan juny a finals de juliol

En un país endarrerit, amb un 40% d'analfabetisme, Prat de la Riba engegà un projecte de modernització, en el qual les biblioteques tingueren un paper fonamental. La implantació de les biblioteques populars es féu d'una manera ràpida i eficaç gràcies a Eugeni d'Ors, a qui van encomanar el projecte inicial, i a Jordi Rubió, que, en succeir-lo, creà el primer sistema de biblioteques públiques de l'Estat. Fins a l'any 1925, quan la Mancomunitat fou liquidada, es crearen vuit biblioteques populars. El sistema de biblioteques populars de la Mancomunitat ha constituït la base de la xarxa de biblioteques actuals.